

Ekonomia polityczna

Katarzyna Metelska-Szaniawska

Wykład 1

Sprawy organizacyjne

Czym jest ekonomia polityczna i dlaczego ma znaczenie?

UNIwersytet Warszawski
Wydział Nauk Ekonomicznych

Ekonomia a polityka / Polityka a ekonomia

Wybory prezydenckie w USA 2016:

■ 370 ekonomistów przeciwko D. Trumpowi

„(...) Donald Trump is a dangerous, destructive choice for the country. He misinforms the electorate, degrades trust in public institutions with conspiracy theories, and promotes willful delusion over engagement with reality. If elected, he poses a unique danger to the functioning of democratic and economic institutions, and to the prosperity of the country. For these reasons, we strongly recommend that you do not vote for Donald Trump.” (list opublikowany 1.11.2016)

Ekonomia a polityka / Polityka a ekonomia

Wybory prezydenckie w USA 2016 c.d.:

■ 306 ekonomistów przeciwko H. Clinton

„(...) What America needs, and what Americans deserve, is an agenda of economic freedom: limited but effective government, policies that rely on and strengthen markets, pro-growth tax reform, sensible federal spending restraint, regulatory relief, sound money, and freedom to trade. These things are necessary if we are to revive American prosperity. For these reasons and more, the undersigned urge everyone concerned about threats to American prosperity to reject Hillary Clinton's ill-advised economic agenda.” (list opublikowany 26.09.2016)

A w Polsce...

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

(M.P. 2017 poz. 260, str. 11):

„(...) Przedstawiony model rozwoju gospodarczego i społecznego uwzględnia aktywną rolę państwa i jego administracji*. Jakość funkcjonowania państwa jest jednym z kluczowych czynników konkurencyjności i jednocześnie podstawowym wyznacznikiem możliwości korzystania w pełni ze swobód demokratycznych i praw obywatelskich. To instytucje tworzą bowiem przestrzeń gospodarczą oraz określają standardy i normy zachowań uczestników procesów gospodarczych, co przekłada się na zdolność poszczególnych przemysłów i sektorów do generowania wyższej jakości dodanej produktu lub usługi. Państwo odgrywać będzie aktywną rolę, kreując popyt na innowacyjne produkty i rozwiązania, a poprzez to stymulując powstawanie wysokopłatnych i lepszych miejsc pracy. (...)

* D. Acemoglu i J. Robinson, *Why Nations Fail. The Origins of Power, Prosperity and Poverty*; D. Rodrik *Jedna ekonomia wiele recept*”

A w Polsce... cd.

Polska 2030. Wyzwania rozwojowe

(KPRM, 2009, str. 2):

„Po 1989 r. rozwój Polski był związany z dwoma projektami – transformacyjnym i wynikającym z wejścia do UE. W rzeczywistości transformacja była zakrojonym na wielką skalę projektem cywilizacyjnym, przebudowującym podstawy funkcjonowania państwa i gospodarki w kierunku demokracji i gospodarki rynkowej (...). Członkostwo w UE wzmocniło instytucjonalnie procesy zmian, pokazało nowe możliwości wynikające ze swobody przepływu towarów, kapitału i zasobów ludzkich (...). Jeśli przy rosnącej konkurencyjności w gospodarce globalnej Polska chce uniknąć zagrożenia dryfem rozwojowym, to należy w nowy sposób zdefiniować determinanty i instrumenty polityki rozwoju. (...)”

A w Polsce... cd.

Polska 2030. Wyzwania rozwojowe

(KPRM, 2009, str. 332):

„Badania wskazują, że jakość rządzenia nie tylko wpływa pozytywnie na efektywność wydawania publicznych środków. Rządzenie rozumiane jako jakość instytucji i polityk gospodarczych ma wpływ na wzrost gospodarczy i rozwój społeczny, a przede wszystkim na pozycję obywatela i możliwości korzystania przezeń ze swoich praw.

Znaczny rozwój gospodarczy w Polsce, jaki nastąpił w ostatnich latach, nie przełożył się i nie musi przekładać się w przyszłości na lepsze rządzenie, sprawniejsze instytucje i odpowiednie regulacje. Z drugiej strony coraz bardziej odczuwalną barierą wzrostu może być niesprawne państwo. Znaczenie odpowiednich instytucji i regulacji będzie rosło wraz z postępującą ewolucją w stronę gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach.”

Ekonomia polityczna

EP ~ badanie interakcji procesów politycznych i ekonomicznych w społeczeństwie:

- podejście *power-based*: podział sił i bogactwa między różne grupy i jednostki (oraz procesy, które tworzą, podtrzymują i przekształcają te relacje wraz z upływem czasu)
- perspektywa racjonalnego wyboru

Ekonomia polityczna... cd.

Podejście analityczne w EP (OECD-DAC):

- **interesy i bodźce różnych grup społecznych** (w tym elit politycznych) i sposoby, jak wpływają na politykę gospodarczą i wyniki gospodarcze
- **rola instytucji formalnych** (np. praworządności, reguł wyborczych) **oraz nieformalnych norm** społecznych, politycznych i kulturowych w kształtowaniu interakcji międzyludzkich oraz konkurencji politycznej i gospodarczej
- **wpływ wartości i idei**, w tym ideologii politycznych, religii i kultury, na zachowania w sferze polityki i przyjmowane rozwiązania

Warunki przynależności do „klubu ekonomii politycznej” (K. Rotschild)

- „(...) Mają głęboką świadomość, że polityczne i inne nieekonomiczne czynniki odgrywają ważną rolę w kształtowaniu procesów ekonomicznych i ich rezultatów.
- Zwracają specjalną uwagę na niektóre elementy, które są zazwyczaj zaniedbywane, bądź nie przypisuje im się należytej uwagi w ‘ekonomii’, a zwłaszcza problemy władzy, konfliktu interesów, założenia behawioralne dotyczące *homo politicus*, rola instytucji i zmian instytucjonalnych oraz zmieniające się struktury świata (polityczne i ekonomiczne).

Warunki przynależności... cd.

- Wykazują aktywne zainteresowanie teoriami i podejściami innych nauk społecznych.
- Mają skłonność do podejścia interdyscyplinarnego.”

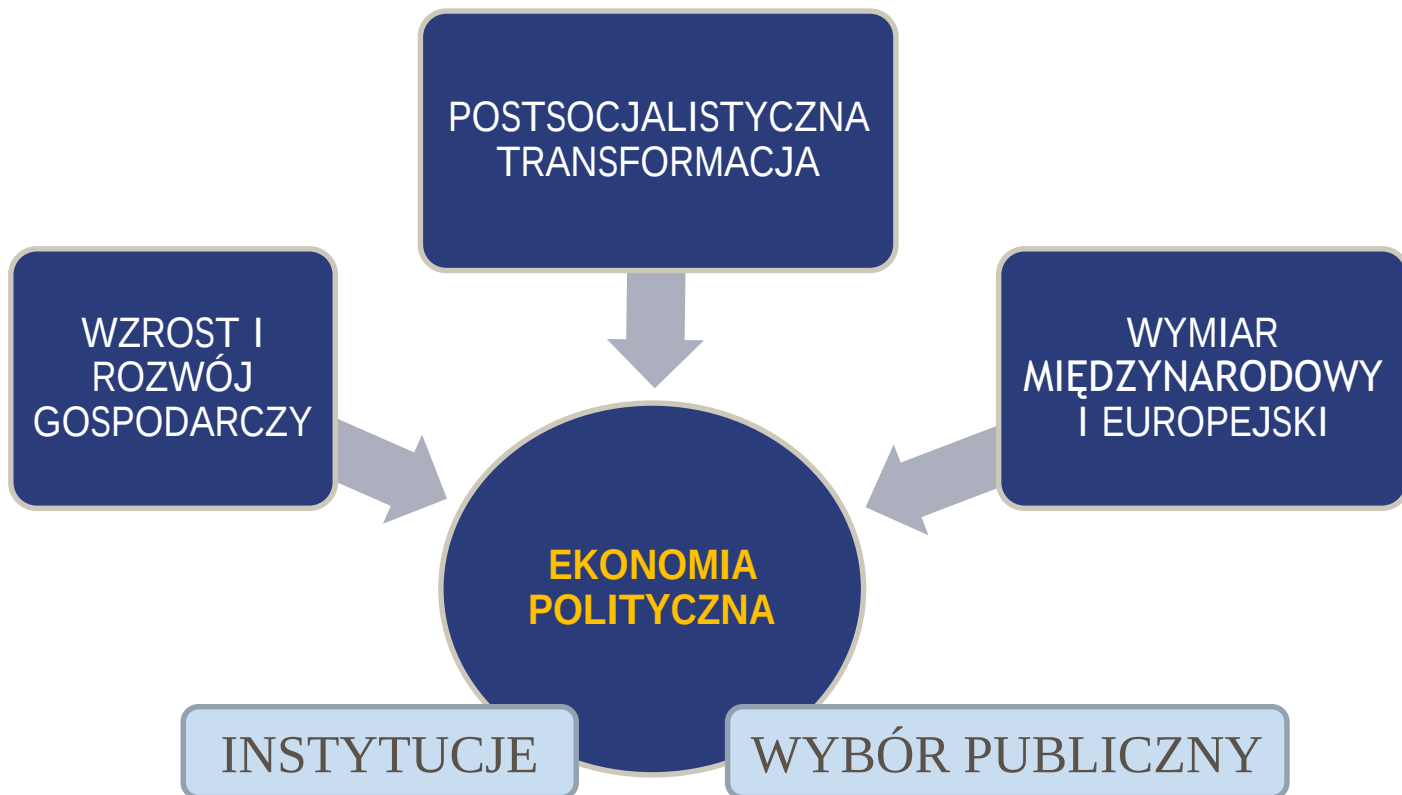
Źródło: K. W. Rotschild, *Political Economy or Economics? Some Terminological and Normative Considerations*, „European Journal of Political Economy” 1989, nr 5, s. 11.

**Dlaczego ekonomia polityczna
znajduje się w programie studiów na
Wydziale Nauk Ekonomicznych UW?**

Ekonomia polityczna na WNE

- cel nauczania:
 - wyjaśnienie mechanizmów społeczno-politycznych determinujących procesy gospodarowania oraz dokonanie analizy skutków społecznych tych procesów
 - przygotowanie do bardziej kompleksowego i interdyscyplinarnego sposobu analizowania zjawisk gospodarczych niż ma to miejsce w standardowym ujęciu mikro- i makroekonomii

Planowane tematy zajęć

Tematy na ćwiczeniach

EP WZROSTU I ROZWOJU GOSPODARCZEGO

DEMOKRACJA W UJĘCIU EKONOMII POLITYCZNEJ

DEMOKRACJA A PRAWA WŁASNOŚCI

EP GRUP PRZESTĘPCZYCH

EP POSTSOCJALISTYCZNEJ TRANSFORMACJI

MIĘDZYNARODOWA EP (GLOBALIZACJA)

EP INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

MIGRACJE

PROBLEMY PODZIAŁU I NIERÓWNOŚCI, RÓWNOŚĆ PŁCI

EKONOMIA POLITYCZNA KLIMATU

EKONOMIA POLITYCZNA POLITYK PUBLICZNYCH

EKONOMIA POLITYCZNA A MORALNOŚĆ I ETYKA

Zasady zaliczenia

- Egzamin końcowy (pisemny) 0-60 pkt.
- Ocena z ćwiczeń 0-40 pkt.
W tym:
 - a) referat 0-12 pkt.
 - b) prezentacja 0-6 pkt.
 - c) komentarze i aktywność 0-10 pkt.
 - d) wejściówki 0-12 pkt.

Łącznie:

maks. 100 pkt

Egzamin końcowy

- egzamin pisemny składający się z 30 pytań testowych, jednokrotnego wyboru, 2 pkt za każdą poprawną odpowiedź
- obowiązujący materiał: wykłady + ewentualnie literatura wskazywana konkretnie do egzaminu w trakcie wykładów
- łącznie można uzyskać 60 punktów
- minimum zaliczeniowe: 30 punktów

Oceny

0 - 50 pkt	ocena ndst (2)
51 - 60 pkt	ocena dst (3)
61 - 65 pkt	ocena dst+ (3+)
66 - 75 pkt	ocena db (4)
76 - 80 pkt	ocena db+ (4+)
81 - 100 pkt	ocena bdb (5)

- Obowiązkowe jest zaliczenie ćwiczeń przed przystąpieniem do egzaminu
- Warunkiem uzyskania pozytywnej oceny z przedmiotu jest otrzymanie przynajmniej 30 pkt. z egzaminu
- Ćwiczenia zaliczane są na stopień (minimum 21 punktów)

Kontakt

- kmetelska@wne.uw.edu.pl
- Dyżur: po ustaleniu mailem
- Strona wykładu:
<http://www.ekonomiapolityczna.wne.uw.edu.pl/index.php/pracownicy/kmetelska/ekonomia-polityczna-wyklad>
- Strona ogólna ćwiczeń:
<http://www.ekonomiapolityczna.wne.uw.edu.pl/index.php/pracownicy/kmetelska/ekonomia-polityczna-cwiczenia>

Cztery etapy kształtowania się ekonomii i ekonomii politycznej

1. Prapoczątki ekonomii (do XVII w.): ekonomia gospodarstwa domowego i gospodarstwa produkcyjnego

- dominacja gospodarki naturalnej
- niewielki zakres wymiany i znaczenia pieniądza
- niewielki wpływ władzy publicznej na przebieg i efekty gospodarowania

Cztery etapy... cd.

2. Badanie zasad gospodarowania w skali kraju i roli państwa w tym procesie: klasyczna ekonomia polityczna (XVII-XIX w.)

- poszukiwanie źródeł bogactwa narodów
 - ścisły związek ekonomii z filozofią
 - narodziny ekonomii jako nauki (*science of political economy*)
- ekonomia przybiera postać ekonomii politycznej (jako nauki społecznej)

Cztery etapy... cd.

klasyczna ekonomia polityczna

- fizjokratyzm, angielska i francuska ekonomia klasyczna (A. Smith, D. Ricardo, J.S. Mill, A. de Montchretien) oraz (wg niektórych badaczy) marksizm
- główne dziedziny zainteresowań: mechanizm samoregulacji rynkowej, teoria wartości i problemy podziału wytworzonej wartości;
- „niewidzialna ręka rynku”:
wolny rynek i dążenie do realizacji własnych interesów → poprawa dobrobytu wszystkich (tj. powiększanie dobra publicznego = „bogactwa narodu”)

Cztery etapy... cd.

klasyczna ekonomia polityczna cd.

- poszukiwanie obiektywnych podstaw wartości towaru (teorii wartości → oparta na pracy)
- koncepcja państwa ograniczonego:
 - obrona narodowa
 - administrowanie wymiarem sprawiedliwości
 - finansowanie robót publicznych poprawiających warunki gospodarowania
- sfera rynku i sfera państwa (polityki) wyraźnie rozdzielone

Cztery etapy... cd.

3. Ekonomia polityczna przekształca się w ekonomię

Economics (XIX/XX w.)

- wyodrębnianie się systemu gospodarki rynkowej z otoczenia społecznego – autonomia gospodarki
- ekonomia jako odmiana prakseologii (nauki o skutecznym i racjonalnym działaniu)
- *Economics* – ekonomia mechanizmu równoważącego (mechanizmu cenowego)
- ekonomia polityczna: marksistowska, keynesowska

Cztery etapy... cd.

marksistowska ekonomia polityczna

- główni przedstawiciele: K. Marks (1818-1883), F. Engels (1820-1895), W. Lenin (1870-1924)
- wykorzystanie dorobku: socjalizmu utopijnego (Saint-Simon, Fourier, Owen), klasycznej filozofii niemieckiej (Kant, Hegel), angielskiej ekonomii klasycznej (Smith, Ricardo)
- silnie splecione wątki: historyczne, filozoficzne, społeczne, ekonomiczne i polityczne
- rozwój gospodarczy i ewolucja struktury społecznej jako wynik oddziaływania: sił wytwórczych (ludzkich, kapitałowych i naturalnych), stosunków produkcji (własności), nadbudowy (ideologia, partia, państwo)

Cztery etapy... cd.

marksistowska ekonomia polityczna cd.

- zróżnicowany udział we własności środków produkcji jako podstawa wyodrębniania klas społecznych
- konflikt interesów między klasami społecznymi → rewolucja i zmiany stosunków produkcji oraz nadbudowy
- stosunki kapitalistyczne (różny dostęp do własności i efektów produkcji) → eksploatacja ekon. klasy robotniczej
- państwo (składnik nadbudowy) jako narzędzie w ręku klasy panującej
- z analizy stosunków ekonomicznych i społecznych wnioski praktyczne dot. budowy pożądanego systemu (socjalizmu - komunizmu) bez podziałów klasowych, własności prywatnej i rynku

Cztery etapy... cd.

keynesowska ekonomia polityczna

- J. M. Keynes (1883-1946), M. Kalecki (1899-1970);
- zakwestionowanie tezy ekonomii klasycznej, że swobodnie działający rynek prowadzi do efektywnej alokacji, równowagi i pełnego wykorzystania zasobów produkcyjnych
- postulat silniejszego zintegrowania polityki (działalności państwa) z funkcjonowaniem rynku
- stworzenie ekonomicznych podstaw (uzasadnienia) interwencjonizmu państwowego w gospodarce
- analiza rynku pracy i mechanizmu jego fluktuacji

Cztery etapy... cd.

4. Renesans ekonomii politycznej

- wzrost zainteresowania ekonomistów kontekstem społeczno-politycznym gospodarowania
- pluralizm metodologiczny
- ekonomia polityczna jako alternatywny bądź komplementarny sposób uprawiania ekonomii współczesnej
- znaczenie rozwoju ekonomii instytucjonalnej i postsocjalistycznej transformacji dla „odnowienia” ekonomii politycznej

Nurty ekonomii politycznej

- historyczne
 - klasyczna ekonomia polityczna
 - marksistowska ekonomia polityczna
 - keynesowska ekonomia polityczna

Relacje państwo-rynek:

klasyczna	ograniczona rola państwa autonomia państwa i rynku
marksistowska	klasowa koncepcja państwa państwo jest składnikiem nadbudowy i narzędziem klasy panującej
keynesowska	aktywność państwa jest niezbędnym i pożądanym czynnikiem stabilizowania gospodarki i wykorzystania jej potencjału

Nurty ekonomii politycznej cd.

- aktualne (*nowa ekonomia polityczna*)
 - teoria wyboru publicznego
 - *Political Economics*
 - nurt instytucjonalny

ciąg dalszy nastąpi...

Dziękuję za uwagę

UNIwersytet Warszawski
Wydział Nauk Ekonomicznych
